

Vážené kolegyně a kolegové,

škola a vzdělání – snad není univerzálnějšího tématu v druhé dekádě jednadvacátého století. Kvalita vzdělání – základ úspěchu jednotlivce i společnosti, nijak to nezpochybňuji. Vychodil jsem základní školu na východním Slovensku, kam moderní pedagogické metody do té doby nedorazily. Ty, které se používaly, byly však osvědčené, vidíme je již na obraze ze 17. století (obrázek 1). Absolvoval jsem gymnázium, považované za nejhorší v Brně. Po zásluze jen zčásti. Škola mi moc nepomohla tam, kde byl můj talent značně limitovaný. Například v matematice, moje třináctiletá dcera dnes baví své spolužačky zábavnými historkami o mých neznalostech. Na druhé straně nadšené češtinářky nás prováděly současnou literaturou, setkávali jsme se na besedách se spisovateli, jejichž jména dnes zdobí slovníky klasiků. S gramatikou to ovšem bylo horší (vážení čtenářů mých úvodníků si mohli povšimnout, jak se vyhýbám slovům, začínajícím na s/z). To nejhorší na špatné škole bylo, že nevzbudila zájem, nadšení. Vysokou školu úspěšně dokončila jen malá část třídy.

Obrázek 1. Jan Hanicksz Steen. Vesnická škola, 1663. National Gallery, Dublin

Obrázek 2. Škola v masajské vesnici. Děti se umývají, až zaprší

Obrázek 3. V dřevěné boudě plné prachu učí pečlivě upravená masajská učitelka. Byla velmi vděčná za pár per, drží je v ruce

Obrázek 4. Děti v chudinském slumu v keňské Kibeře jsou také pečlivě upravené, sedí sice na zemi, ale kluci mají kravaty

Je dnes vše jinak? Na našich gymnáziích jistě. Žijeme v informatizované společnosti, otevřené světu, jsme bohatší, vzdělanější... Blahobyt vzdělání pomáhá, avšak není nutnou podmínkou.

Snímky jsme pořídili v dřevěné boudě, sloužící jako škola v masajské vesnici v Keni. Děti se umývají, až zaprší, ale učí se (obrázek 2). Mladá učitelka dbá na formu, je pečlivě oblečena, rozzáří se, když jí dáme pro děti několik per (obrázek 3). Stejně pečlivě oblečené do školních uniforem jsou děti, posedávající před školou uprostřed chudinského slumu Kibera v Nairobi. Nechci vyprávět sladkobolné historky o tom, jak si děti v chudých zemích vzdělání vážily, asi to také nebude univerzální pravda. Touha po vzdělání však univerzální je.

Před nedávnem jsem si vyjel na koni. Doprovázel nás mladík, přivydělávající si na statku, kde jsme si koně i s průvodcem pronajali. Učil se podkovářem, o škole mluvil téměř dvě hodiny, co vyjždka trvala. Zjevně byl rád, že jeho škola někoho zajímá (nejenom mne, jela s námi i manželka kolegy, zaměstnaná na Ministerstvu školství). Mluvil o tom, jak jej škola nic nenaučí, jediný dobrý profesionál byl poslán do penze, jeho nástupce nezná praxi, aby se řemeslo vůbec naučil, bude si platit soukromé hodiny, jak stále hrozí facka, ale on ji vrátí, učit se angličtinu nemá smysl, nikdy ji nepoužije, co všechno provede nenáviděným učitelům, jak se vzbouří... Zdá se, že vedle prestižních gymnázií existují školy, kde se čas zastavil před padesáti lety. To, že si přes veškeré deklarace naše společnost vzdělání příliš neváží, je vidět třeba na platech učitelů. Také na existenci škol, jako je ta, kde se učí náš student podkovářství, tedy řemesla, které dnes ovládá jenom několik posledních jednotlivců. Ale nejde jenom o společnost. Při výuce neurologie vidím nápadný rozdíl v aktivitě českých a zahraničních studentů. Ti druzí se ptají, diskutují a polemizují mnohem více než naši. Jsou aktivní, chtějí znát. Naši také, ale je jich méně. Zda je to důsledkem mentality, nebo zvyků z předchozích škol, nevím. Nebo pohodlnosti, nedostatek motivace? Má co zlepšovat společnost, my učitelé, ale nejenom my. I naši studenti... ale to je asi právě ta společnost. Nedělejme si iluze, stát nám kvalitou vzdělání sám nezajistí. Musíme ji skutečně chtít. Budeme mít takové školy, jaké se zasloužíme.

Na vaše příspěvky se i s redakční radou těší

prof. MUDr. Ivan Rektor, CSc. – předseda redakční rady